

NHÀ TRƯỜNG GIÁO DỤC THẾ HỆ TRẺ TÌNH YÊU, Ý CHÍ BẢO VỆ CƯƠNG VỰC ĐẤT NƯỚC TỪ MINH TRIẾT CỦA TIỀN NHÂN

• PGS, TS. Đặng Quốc Bảo^(*),
TS. Phạm Minh Giản^(**),
ThS. Tăng Thái Thụy Ngân Tâm^(**)

Tóm tắt

Bảo vệ chủ quyền lãnh thổ quốc gia là trách nhiệm và nghĩa vụ của tất cả mọi người dân yêu nước. Trong lịch sử đấu tranh chống giặc ngoại xâm, giữ yên bờ cõi của Việt Nam, ông cha ta đã rút kết ra những lời văn hào hùng, thôi thúc tinh thần đánh giặc giữ nước của quân dân, cũng như khiến kẻ thù khiếp sợ. Bài viết trình bày những áng văn hào hùng, các lời di huấn của các bậc tiền nhân xưa, qua đó giáo dục thế hệ trẻ tình yêu, ý chí bảo vệ chủ quyền lãnh thổ Việt Nam trong tình hình hiện nay.

Từ khoá: bảo vệ cương vực đất nước, giáo dục, minh triết, thế hệ trẻ.

1. Đặt vấn đề

Cương vực (bờ cõi) của đất nước là phạm trù thiêng liêng. Tiền nhân đã để lại những lời dạy sâu sắc mà gắn kết chúng lại là di sản vô giá có ý nghĩa “minh triết” cho công tác giáo dục của nhà trường trong bối cảnh hiện nay.

2. Những lời thơ, lời văn truyền lửa

2.1. “Nam quốc sơn hà” của Lý Thường Kiệt

Lý Thường Kiệt (1019-1105), danh tướng - đại thần nhà Lý khi chống giặc trên phòng tuyến sông Cầu năm 1077, lúc cục diện ở điểm cao trào đã làm bài thơ cho người tâm phúc đang đêm đọc từ một đền thờ trên bờ sông đoạn Như Nguyệt:

“Nam quốc sơn hà Nam đế cư
Tiệt nhiên định phận tại thiên thư
Như hà nghịch lỗ lai xâm phạm
Nhữ đẳng hành khan thủ bại hư”
(Sông núi nước Nam, vua Nam ở
Rành rành định phận tại sách trời
Cớ sao nghịch tặc đến xâm phạm
Chúng bay sẽ bị đánh tơi bời)

Quân sĩ nghe đọc những câu thơ trên đã nức lòng đánh giặc khiến kẻ thù phải lui binh.

Bài thơ “Nam quốc sơn hà” đã được coi là Tuyên ngôn độc lập đầu tiên của Đại Việt, truyền cảm hứng cho mọi thế hệ lòng quyết tâm bảo vệ đất nước thân yêu.

2.2. “Bình Ngô đại cáo” của Nguyễn Trãi

Nguyễn Trãi (1380-1442), anh hùng dân tộc,

nhà văn hóa lớn của đất nước, sau chiến thắng giặc Minh, được vua Lê Lợi giao cho soạn thảo Cáo bình Ngô truyền đi toàn cõi, đã viết những câu văn hào sảng như sau:

“Việc nhân nghĩa cốt ở yên dân
Quân điếu phạt chỉ vì khử bạo
Như nước Việt ta từ trước vốn xưng văn hiến
đã lâu

Sơn hà cương vực đã chia
Phong tục Bắc Nam cũng khác
Từ Đinh - Lê - Lý - Trần gây nên độc lập
Cùng Hán - Đường - Tống - Nguyên hùng
cử một phương

Dẫu cường nhược có lúc khác nhau
Song hào kiệt thời nào cũng có...”

“Bình Ngô đại cáo” là văn bản “Thiên cổ hùng văn” được coi như bản Tuyên ngôn độc lập thứ hai của Đại Việt.

2.3. “Cự ngao đối sơn” của Nguyễn Bỉnh Khiêm

Nguyễn Bỉnh Khiêm (1491-1585) là bậc chân nho sống đầy khí tiết thời nhà Mạc. Ông đỗ Trạng Nguyên được phong tước “Trình Quốc công”. Đương thời gọi ông là Trạng Trình. Ông để lại cho hậu thế tác phẩm giá trị “Bạch Vân am thi tập” trong đó có bài “Cự ngao đối sơn” mà giới nghiên cứu thời nay coi là một dự báo thiên tài về Biển Đông. “Cự ngao đối sơn” như một lời nhắn gửi cho thế hệ đương đại:

“Biển Đông vạn dặm giăng tay giữ
Đất Việt muôn năm vững trụ bình
Chí những phù nguy xin gắng sức
Lấy lại thành xưa, non nước mình”.

(*) Học viện Quản lý giáo dục.

(**) Trường Đại học Đồng Tháp.

*(Vạn lý Đông Minh quy bả ác
 Ưc niên Nam cực điện long bình
 Ngã kim dục triển phù nguy lực
 Văn khước quan hà cự đế thành).*

Nhà nghiên cứu Nguyễn Khắc Mai khi giới thiệu bài thơ này trên tạp chí thơ của Hội nhà văn (tháng 3-2013) có lời bình xác đáng: “Bài thơ có tuổi đã khoảng 500 năm mà bây giờ đọc càng thấy “kim nhật kim thì”, rất thời sự. Ta những tưởng như cụ Trạng Trình đang nói với chính chúng ta hôm nay:

“Biển Đông vạn dặm giằng tay giữ
 Đất Việt muôn năm vững trị bình”.

Tác giả Nguyễn Đình Minh và những người hoạt động của Trung tâm Khoa học Tư duy (CTS) nối tiếp ý tưởng Nguyễn Khắc Mai: “Chữ khước” trong bài có nghĩa đen là “lấy lại”. Ngày nay có nghĩa bóng là nhấn gửi thế hệ trẻ phải có nhận thức và quyết tâm: Hoàng Sa, Gạc Ma dù có bị chiếm nhưng không thể bị mất. Sứ mệnh của họ bằng mọi cách khôi phục lại bờ cõi tổ tiên”.

“Ngã kim dục triển phù nguy lực
 Văn khước quan hà cự đế thành”.

3. Những lời di huấn thiết tha

3.1. Hồ Chí Minh với Tuyên ngôn độc lập ngày 2 tháng 9 năm 1945 và lời trao gửi “Các Vua Hùng đã có công dựng nước/ Bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước”

Hồ Chí Minh (1890-1969) được UNESCO tôn vinh là Anh hùng giải phóng dân tộc - Danh nhân văn hóa thế giới. Trong Tuyên ngôn độc lập khai sinh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa ngày 2 tháng 9 năm 1945 tại Quảng trường Ba Đình Hà Nội, Người long trọng khẳng định: “Nước Việt Nam có quyền được hưởng tự do và độc lập, và sự thực đã thành một nước tự do độc lập. Toàn thể dân Việt Nam quyết đem tất cả tinh thần và lực lượng, tính mạng và của cải để bảo vệ nền tự do, độc lập ấy” [7].

Sau chín năm kháng chiến gian khổ, miền Bắc được giải phóng, Thượng tuần tháng 10/1954, trên đường về tiếp quản thủ đô, Bác cùng đi với Đại đoàn Quân Tiên phong, Người đã triệu tập cán bộ chỉ huy và một đơn vị của Đại đoàn đến Đền Hùng Lâm Thao (Phú Thọ). Tại đây Bác nói chuyện về nhiệm vụ quân đội trong tình hình mới và có lời căn dặn thiết tha:

“Các Vua Hùng đã có công dựng nước
 Bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước”.
 Ngày 15/3/1961, Bác dẫn đại biểu một nước lớn thăm đơn vị Hải quân, Người chỉ thị:

“Ngày trước ta chỉ có đêm và rừng
 Ngày nay ta có ngày, có trời, có biển
 Bờ biển ta dài, tươi đẹp, ta phải biết giữ gìn
 lấy nó”.

Người nhấn nhủ chiến sĩ Hải quân:

“Nhiệm vụ của Hải quân trước mắt cũng như lâu dài rất nặng nề, nhưng rất vẻ vang. Phải tìm ra cách đánh phù hợp với điều kiện cùng với địa hình, bờ biển và vũ khí trang bị mình có. Hải quân ta phải học tập kinh nghiệm chiến đấu hiện đại nhưng không được quên truyền thống đánh giặc xa xưa kia của tổ tiên” [6].

3.2. Võ Nguyên Giáp huấn thị “Cuộc đấu tranh quyết liệt... và càng ngày càng quyết liệt ngay trên Biển Đông đã đặt ra những nhiệm vụ to lớn đối với các vấn đề kinh tế, xã hội, quốc phòng và an ninh của Việt Nam, Bán đảo Đông Dương”.

Võ Nguyên Giáp (1911-2013), từ một thầy giáo dạy sử được Chủ tịch Hồ Chí Minh dìu dắt, giáo dục trở thành vị tướng tài danh không chỉ của đất nước mà còn của thời đại. Kỷ niệm 95 ngày sinh, Ông được nhân dân vinh danh:

“Võ công truyền quốc sử
 Văn đức quán nhân tâm”

Trong chiến dịch Hồ Chí Minh lịch sử tháng 4/1975, bằng tầm nhìn thiên tài, Ông đã điều hành các binh đoàn không chỉ giải phóng Sài Gòn (30/4) mà đồng thời còn giải phóng Trường Sa (27/4).

Những người tổng kết lịch sử ngày nay đều có nhận định: tại thời điểm 4/1975, Bộ chỉ huy quân sự tối cao của dân tộc nếu thiếu “Sự sáng suốt Võ Nguyên Giáp” “Sự quyết đoán Võ Nguyên Giáp” để “Táo bạo, Bất ngờ, Thông minh” giải phóng Trường Sa thì mảnh đất thân yêu này không loại trừ khả năng rơi vào hoàn cảnh như Hoàng Sa 1974. Cuộc giải phóng Trường Sa đã thắng lợi ngoạn mục theo cách đánh của Việt Nam. Võ Nguyên Giáp còn có tầm nhìn sâu sắc đối với sự phát triển giáo dục phục vụ bảo vệ biển đảo.

Đầu thập niên 1980, khi được Đảng phân công phụ trách các lĩnh vực khoa học giáo dục

trên cương vị Phó Thủ tướng, Ông đã có những chỉ thị rất rõ ràng “Cuộc đấu tranh quyết liệt... (và) ngày càng quyết liệt ngay trên Biển Đông đã đặt ra những nhiệm vụ to lớn đối với các vấn đề kinh tế, xã hội, quốc phòng, an ninh của Việt Nam...”.

Ông nhắc nhở người phụ trách giáo dục phải có nhận thức: “Trong suốt bề dày lịch sử hàng ngàn năm, biển đã có vai trò cực kì quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của dân tộc ta đối với công cuộc dựng nước và giữ nước của nhân dân ta”, do đó Ông yêu cầu: “Phải làm sao cho thế hệ trẻ có hoài bão tiến ra chinh phục biển cả, biển gần, ra xa mặt biển và thềm lục địa để khai thác nuôi trồng thủy sản đạt năng suất cao, sản lượng lớn làm giàu cho Tổ quốc” [1].

4. Nhà trường là pháo đài, tạo nên sức mạnh mềm có giá trị lớn lao bảo vệ cương vực đất nước

Bảo vệ cương vực đất nước cần có sức mạnh của quốc phòng, cần các binh chủng chính quy, các vũ khí hiện đại. Song quyện vào sức mạnh này là các nhà trường trong hệ thống giáo dục quốc dân. Nhân tố này tạo nên sức mạnh mềm có giá trị lớn lao hỗ trợ cho sức mạnh của quốc phòng, an ninh.

Có nhà chính trị khẳng định “Giáo dục là an ninh quốc gia. Mỗi nhà trường là một pháo đài mềm bảo vệ Tổ quốc”. Những bài học mỗi ngày tại các nhà trường qua các bậc học, từ bậc học thấp đến bậc học cao, phối hợp với nhau, bổ sung cho nhau, bồi dưỡng thế hệ trẻ tình yêu quê hương, đất nước, ý chí giữ vững cương vực của đất nước làm thất bại mọi âm mưu của kẻ thù.

Kiến thức của bốn lĩnh vực “Quốc văn - Quốc ngữ - Quốc sử - Quốc địa” khi quyện vào nhau truyền tới thế hệ trẻ là hành trang quý báu giúp họ vào đời thực hiện lời dạy của Bác Hồ:

“Sự dân nguyện tận hiếu
Sự quốc nguyện tận trung”

Thời gian qua do cơn lốc thị trường, do quản lý với chiều hướng thực dụng khiến cho việc giảng dạy bốn lĩnh vực này chưa quyện vào nhau, chưa tạo ra hiệu quả mong muốn. Còn quá nhiều nổi dờ dang và ngổn ngang. May thay, bên cạnh điều bất cập đó, vẫn có nhiều điểm sáng từ thực tiễn mà lúc này ở bối cảnh “Hậu giàn khoan Hải

Dương 981” nếu người quản lý giáo dục, quản lý chính quyền biết cầu thị sâu sắc sẽ tìm ra cách phát huy để các nhà trường thu được hiệu ứng mạnh mẽ trong sự phát triển nhân cách cho thế hệ trẻ.

Ở Sơn Tây (Hà Nội), các nhà trường trung học phổ thông trong các ngày nghỉ, luân phiên nhau cho thầy trò đến thăm nhà Thám hoa Giang Văn Minh ở làng Mông Phụ, xã Đường Lâm. Tại đây thầy trò được nghe hậu duệ dòng họ Giang kể lại câu chuyện thông minh của nhà ngoại giao tài ba đã đàm phán xóa được nợ Liễu Thăng (một món nợ nhân dân từng truyền ngôn, “Nợ dai như nợ Liễu Thăng”) và sự ứng phó dũng cảm của ông đối với khiêu khích của Minh Tự Tông:

“Đồng trụ chí kim đài dĩ lục
bằng vé đối ngạo nghề:
Đằng giang tự cổ huyết do hồng”
(Đồng trụ tuy rêu còn xanh

Mà nước sông Bạch Đằng vẫn loang máu đỏ)

Ở Thanh Oai (Hà Nội), các nhà trường trung học phổ thông giúp đỡ cho các trường bạn trong thành phố đến thăm xã Tam Hưng, một xã có truyền thống anh dũng thời kháng Pháp, có ngôi Chùa cổ Bối Khê với loài sen độc nhất vô nhị của đất nước và câu đối đầy ý nghĩa:

“Bắc quốc chí kim kinh nộ vũ
Nam bang tự cổ võng tường vân”

Ngôi dưới tán cây cổ thụ, thầy trò được nghe các bậc bô lão túc nho trong xã giảng nghĩa:

“Người phương Bắc từ xưa vẫn kinh sợ các cơn mưa giận dữ của phương Nam

Còn người nước Nam bao đời nay vẫn ngóng đến những áng mây lành trên bầu trời xanh hòa hiếu”.

Những buổi điền dã này thực chất là các buổi học ngoại khóa hữu ích để thế hệ trẻ thấm sâu lời nhắn nhủ:

“Biển Đông vạn dặm giăng tay giữ
Đất Việt muôn năm vững trị bình”

“Các Vua Hùng đã có công dựng nước
Bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước”

Họ được bồi dưỡng ý chí học tập, làm việc, sẵn sàng tạo nên những “Cơn nộ vũ” của phương Nam, nếu kẻ thù có dã tâm xâm lược, nhưng tâm hồn họ luôn luôn hướng đến các áng mây lành chứa đựng tinh thần nhân văn hữu nghị.

5. Kết luận

Thế hệ trẻ chính là tương lai của mỗi quốc gia dân tộc, là lực lượng quan trọng trong đấu tranh bảo vệ toàn vẹn lãnh thổ, độc lập tự do cho đất nước. Vì vậy, giáo dục truyền thống yêu nước, ý chí bảo vệ cương vực đất nước khi còn ngồi trên ghế nhà trường giữa vai trò vô cùng

quan trọng. Thông qua những áng văn hào hùng, lời dạy thiết tha của các bậc tiền nhân từng có công trong công cuộc đấu tranh chống giặc ngoại xâm, giữ yên bờ cõi, chúng ta có thể giáo dục thế hệ trẻ lòng tự hào dân tộc, khơi dậy lòng yêu nước, sẵn sàng đứng lên bảo vệ sự toàn vẹn lãnh thổ khi cần thiết./.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Võ Nguyên Giáp (1986), *Mấy vấn đề về khoa học và giáo dục*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
 [2]. Võ Nguyên Giáp (2000), *Tổng hành dinh trong mùa xuân đại thắng*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
 [3]. Nguyễn Bình Khiêm (2007), *10 thế kỷ bàn luận về văn chương*, NXB Giáo dục, Hà Nội.
 [4]. Ngô Ngọc Liễn (2014), “Một phương châm ứng xử với người phương Bắc của cha ông ta”, *Báo Văn nghệ*, số 27, ngày 5/7/2014.
 [5]. Nguyễn Khắc Mai (2013), “Cự ngạo đối sơn - hay dự báo chiến lược của một thiên tài”, *Tạp chí thơ Hội nhà văn*, tháng 3/2013.
 [6]. Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập, tập 8*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
 [7]. Hồ Chí Minh (2004), *Toàn tập, tập 4*, NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
 [8]. Nguyễn Đình Minh (2014), “Tầm nhìn chiến lược của Trạng Trình 500 năm trước”, *Báo Văn nghệ*, số 29, tháng 8/2014.

EDUCATING YOUNG GENERATION ABOUT PATRIOTISM AND WILL TO PROTECT NATION'S SOVEREIGNTY BASING ON THE ANCESTORS' INTELLIGENCE

Summary

Protecting the of country's sovereignty is responsibility and duty of every patriotic people. During Vietnam's history struggling against invaders to defence the peace of the country, our ancestors deduced grand styles to stir up our soldiers' and fellows' fighting spirit as well as to terrify the enemies. This article aims to present our predecessors' grand styles and last wills to educate young generation about patriotism and will to protect nation's sovereignty in the new circumstances.

Keywords: to protect nation's sovereignty, educate, young generation.